

Ειδικά Θέματα Αγροτικής Κοινωνιολογίας

Ενότητα 5^η: Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός

Μαρία Παρταλίδου
Τμήμα Γεωπονίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Κεφάλαιο 5^ο: Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός

Έννοιες

- **Φτώχεια:** Απόλυτη κατάσταση που σχετίζεται με την οικονομική θέση και δύναμη ενός νοικοκυριού.
- **Αποστέρηση:** Σχετικός όρος που δηλώνει ότι κάποια άτομα έχουν λιγότερα από κάποια άλλα.
- **Κοινωνικός Αποκλεισμός:** Ευρύτερη έννοια της φτώχειας αναφέρεται στην περιθωριοποίηση στο εσωτερικό μιας κοινωνίας.

(Woods, 2011, σελ. 438).

Νέα φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός

Πολιτικές καταπολέμησης και
καθιέρωση ενός ελαχίστου
εγγυημένου εισοδήματος

Επιμέλεια: Διονύσης Μπαλούρδος και Μαρία Πετράκη
Βουλή των Ελλήνων, Πρακτικά Ειδικής
Συνεδρίας της Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών
Υποθέσεων, 2012

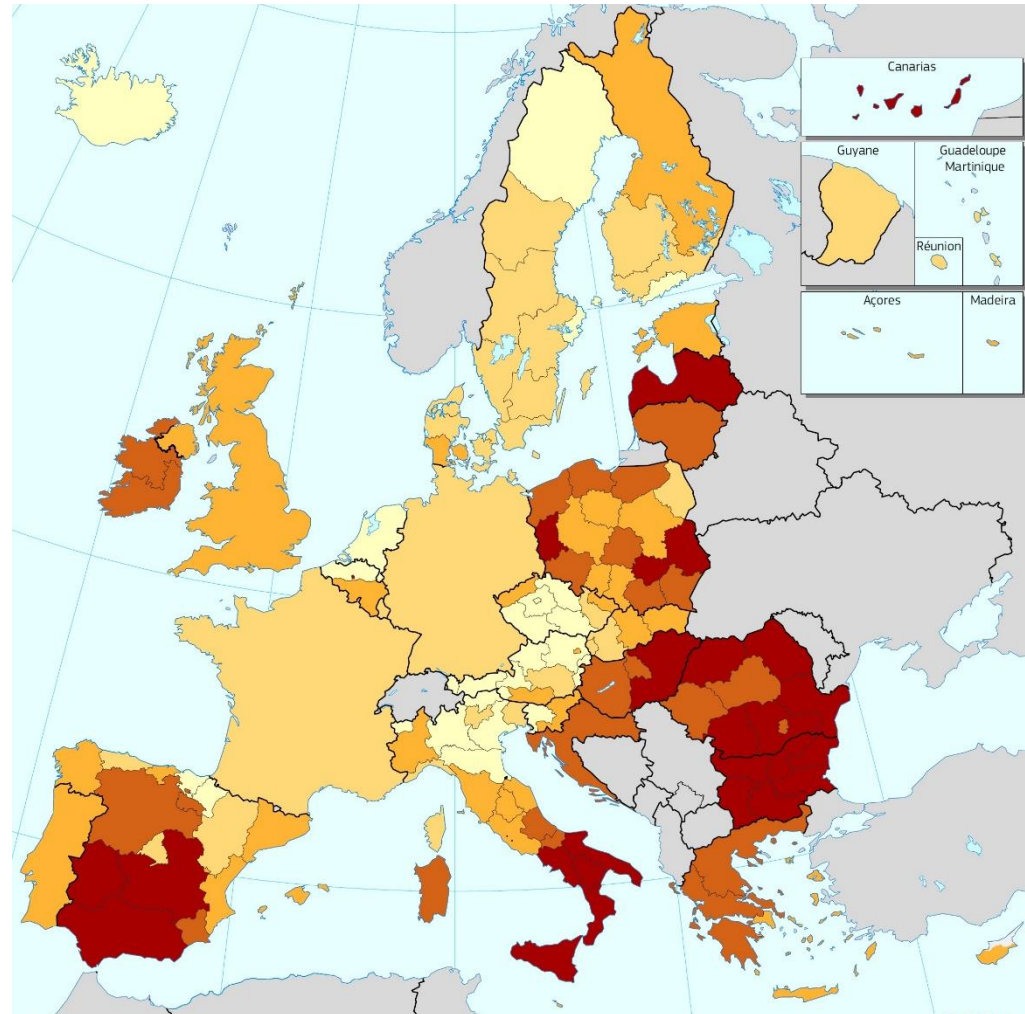
Πηγή:

http://www.ekke.gr/images/PDF/Vouli_Nea_Ftoxeia.pdf

Η μέτρηση της φτώχειας στην ύπαιθρο δεν είναι εύκολη υπόθεση.

Πηγή:
[European platform
against poverty](#)

Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός στην ύπαιθρο

- Μετά από μια δεκαετή ευημερία (1988-1999), καταγράφεται μείωση στο εισόδημα και στην ευημερία μεταξύ γεωργικών και μη γεωργικών νοικοκυριών (1999-2005) (Karanikolas et al., 2008).
- Από το 2009, η οικονομική κρίση επηρέασε τόσο τα αγροτικά όσο και τα αστικά νοικοκυριά: μείωση εισοδημάτων, ανεργία, κοινωνικές ανισότητες, κτλ.
- Το πρώτο τέταρτο του 2010, η απασχόληση μειώθηκε κατά 7.7% στη γεωργία (13.8% βιομηχανία και 2.2% στις υπηρεσίες) (Zografakis & Mitrakos, 2011).

Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός σε ένα μικρό αγροτικό χωριό

Αποτελέσματα έρευνας (Παρταλίδου, 2013)

Βιώματα της φτώχειας (1)

[...] Δεν θέλω να γίνω πλούσιος...Θέλω μόνο να μπορώ να εργάζομαι...Να βγάζω τόσα όσο να μπορώ να αγοράσω σπόρους για να σπείρω του χρόνου!

[...] Μένουμε με τη γυναίκα μου στο ίδιο σπίτι τα τελευταία 30 χρόνια. Δεν έχουμε αλλάξει ποτέ τίποτα, τα ίδια έπιπλα, τις ίδιες κουρτίνες... Μια φορά μόνο το έβαψα το σπίτι στο γάμο της κόρης μου...Η γυναίκα μου λέει πως θα καλέσει κόσμο στην κηδεία μου...Αν πεθάνω με τέτοιο σπίτι [γέλιο!]

(Παρταλίδου, 2013)

Βιώματα της φτώχειας (2)

[...] Ξεκίνησα με 10 στρέμματα στο χωριό. Έχουμε έρθει από την πολή εδώ και ένα χρόνο. Όταν δούλευα στην πόλη έβγαζα πάνω από 1400 ευρώ αλλά απολύθηκα λόγω κρίσης. Η γυναίκα μου δουλεύει με 5μηνη σύμβαση. Γη δεν έχω...Και αυτή που μου δωσε ο πατέρας μου είναι άγρονη, δεν έχω τα μηχανήματα, ούτε κεφάλαιο και δυσκολεύομαι να βρω ρευστό να αγοράσω τους σπόρους, έτσι δουλεύω σε άλλους γεωργούς και μου δίνουν σπόρους.

[...] Φτώχεια είναι να είσαι 42 χρονών και να εξαρτάσαι ακόμη από τους γονείς σου...Καλά που είναι και οι συνταξιούχοι...!!

(Παρταλίδου, 2013)

Βιώματα της φτώχειας (3)

- [...] Η αλήθεια είναι ότι έχουμε ήδη χρεοκοπήσει και δεν το ξέρουμε...Αφού όλη μας η γεωργική περιουσία ανήκει στην τράπεζα!
- [...] Δεν ξέρω να κάνω τίποτα άλλο. Αν ήμουν νεότερος θα έφευγα από δω...Αλλά τώρα που να πας, και στην πόλη είναι χειρότερα με τόση ανεργία. Τουλάχιστον εδώ έχω το σπίτι των γονιών μου και δεν πληρώνω ενοίκιο.

(Παρταλίδου, 2013)

Βιβλιογραφία Μαθήματος (1)

- **Ανθοπούλου, Θ. & Παρταλίδου, Μ. (2015).** Εναλλακτικά Αγροτροφικά Δίκτυα και νέες αλληλέγγυες εταιρικές σχέσεις μεταξύ πόλης και υπαίθρου. Διερευνώντας την Κοινωνικά Υποστηριζόμενη Γεωργία. ΓΕΩΓΡΑΦΙΕΣ, 6 μηνιαία ΕΚΔΟΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ, Τευχ. 16, σελ.76-96.
- **Borras Jr., S.M., Hall, R., Scoones, I., White, B. & Wolford, W. (2011).** Towards a better understanding of global land grabbing: an editorial introduction, *Journal of Peasant Studies*, 38 (2): 209-216.
- **Cooley J.P. και Lass, D.A. (1998).** Consumer Benefits from Community Supported Agriculture Membership». *Review of Agricultural Economics*, 20 (1): 227-237.
- **Flora, C.B. και Bregendahl, C. (2012),** «Collaborative Community-supported Agriculture: Balancing Community Capitals for Producers and Consumers», *International Journal of Sociology of Agriculture and Food* 19(3): 329-346.
- **Guidi, F. (2009).** Filiera corta: percorsi di innovazione tecnici, organizzativi e sociali nella gestione strategica delle nicchie. Esperienze in Toscana e in Provenza». [Dissertation thesis], Alma Mater Studiorum Università di Bologna. Dottorato di ricerca in Cooperazione internazionale e politiche per lo sviluppo sostenibile, 21 Ciclo. DOI 10.6092/unibo/amsdottorato/2058.]

Βιβλιογραφία Μαθήματος (2)

- **Hughes, M, & Kroehler, C.J. (2007).** *Κοινωνιολογία: Οι Βασικές Έννοιες*. Αθήνα: Κριτική.
- **Ιακωβίδου Ο., Κουτσού Σ., Παρταλίδου Μ. & Αλεμπάκη Μ. (2010).** Τυπολογίες γυναικείας επιχειρηματικότητας στην ύπαιθρο της Βόρειας Ελλάδας. *ΓΕΩΓΡΑΦΙΕΣ, 6η μηνιαία ΕΚΔΟΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ*, Τευχ. 16, σελ.76-96.
- **Iakovidou, O., Koutsou, S., Partalidou, M. & Emmanouilidou, M. (2012).** Women entrepreneurs in rural Greece: do they come from the same “neck of the woods”? Locals, Daughters-in-law and Urban-newcomers. *NEW MEDIT: Mediterranean journal of economics, agriculture and environment*, Vol.11, N°2, pp.58-64.
- **Karanikolas, P., Zografakis, St. & Martinos, N. (2008).** Income inequalities and welfare status of farm and non-farm households, in Greek agriculture and agricultural policy.
- **Koutsou, S. & Partalidou, M. (2012).** Pursuing Knowledge and Innovation through Collective Actions. The Case of Young Farmers in Greece. *The Journal of Agricultural Education and Extension*, Vol.18, N°5, pp.445-460.
- **Koutsou S., Partalidou M. & Ragkos, A. (2014).** Young farmers' social capital in Greece: Trust levels and collective actions. *Journal of Rural Studies*, Vol.34, pp.204-211.

Βιβλιογραφία Μαθήματος (3)

- **Lang, B.K. (2010).** The Changing Face of Community-Supported Agriculture. *Culture & Agriculture*, 32(1):17-26.
- **Manos, B., Bartocci, P., Partalidou, M., Fantozzi, F. & Arampatzis, S. (2014).** Review of public-private partnerships in agro-energy districts in Southern Europe: The cases of Greece and Italy. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, Vol. 39, pp. 667-678.
- **O'Hara, S.U. και Stagl, S. (2001).** Global Food Markets and Their Local Alternatives: A Socio-Ecological Economic Perspective. *Population and Environment: A Journal of Interdisciplinary Studies*, 22(6): 533-554.
- **Παρταλίδου, Μ. (2013).** Κοινωνικό Κεφάλαιο, Κοινωνικοοικονομικό και Αγρονομικό περιβάλλον σε αγροτικές περιοχές της χώρας (μελέτη περιπτώσεων στη Βόρεια & Νότια Ελλάδα) Κωδ. Έργου 90709. ΕΛΚΕ Α.Π.Θ. Αποτελέσματα ερευνητικού έργου.
- **Partalidou, M. (2013).** Can you imagine life without supermarkets? Future scenarios for the development of Community Supported Agriculture in Greece. In e-proceedings of the "XXVth ESRS Congress: Rural resilience and vulnerability: The rural as locus of solidarity and conflict in time of crisis". Laboratorio di studi rurali SISMONDI, Pisa-Italy, ISBN 978 8 8908 9600 2 (pp.305-306).

Βιβλιογραφία Μαθήματος (4)

- **Παρταλίδου, Μ. (2014).** Επανακτώντας τη χαμένη σχέση με τη γη και τρόφιμα. Κοινωνικά Υποστηριζόμενη Γεωργία και «Τροφομίλια». Έκθεση Ερευνητικού έργου (Κωδ.89305) Επιτροπή Ερευνών Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη.
- **Partalidou M. & Koutsou S. (2012).** Locally and Socially Embedded Tourism Clusters in Rural Greece. *TOURISMOS, An International multidisciplinary Journal of Tourism*, Vol.7, N°1, pp.99-116.
- **Παρταλίδου Μ., Μιχαηλίδης, Α. & Νάσσης, Σ. (2014).** Νέες μορφές διακυβέρνησης στην ύπαιθρο για βελτίωση της ποιότητας ζωής: κριτική ανάλυση μιας πιλοτικής εταιρικής σχέσης για το περιβάλλον. Πρακτικά του 12^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου της ΕΤΑΓΡΟ «*Οικονομική κρίση, νέες ευκαιρίες για την επανασύνθεση του αναπτυξιακού ρόλου της γεωργίας*», Επιμ.: Α. Παπαδάκη-Κλαυδιανού, Α. Μιχαηλίδης και Μ. Παρταλίδου, Εκδόσεις Γράφημα, Θεσσαλονίκη (σελ.179-192).
- **Saltmarsh, N., Meldrum, J. και Longhurst, N. (2011).** The impact of community supported agriculture. The final report of Provenance's evaluation for the Soil Association's project to support CSA, part of the Making Local Food Work programme, funded by the Big Lottery. (διαθέσιμο στο: <http://www.soilassociation.org/LinkClick.aspx?fileticket=I3kfHnNhvxg%3D&tabid=373>).

Βιβλιογραφία Μαθήματος (5)

- **Schlicht, S., Volz, P. και Le Gallic, T. (2014)**, «Community Supported Agriculture: An overview of characteristics, diffusion and political interaction in France, Germany, Belgium and Switzerland» (διαθέσιμο από την ιστοσελίδα <http://www.agronauten.net/wp-content/uploads/2014/03/Community-Supported-Agriculture-An-overview-of-characteristics-diffusion-and-political-interaction-in-France-Germany-Belgium-and-Switzerland.pdf>).
- **Zografakis, S. & Mitrakos, Th. (2011)**. Working poverty in households with unemployed members during the current crisis, paper presented at the conference “Social policy and social cohesion in Greece under crisis”, Bank of Greece, 13th May 2011, Athens, Greece.
- **Zografakis, S. & Karanikolas, P. (2012)**. Tracing the Consequences of Economic Crisis in Rural Areas – Evidence from Greece. *Rural Development - Contemporary Issues and Practices*, Dr. Rashid Solagberu Adisa (Ed.), ISBN: 978-953-51-0461-2, InTech, DOI: 10.5772/29989, p.p.311-336. Available from: <http://www.intechopen.com/books/rural-development-contemporary-issues-and-practices/tracing-the-consequences-of-economic-crisis-in-rural-areas-evidence-from-greece>.
- **Woods, M. (2011)**. *Γεωγραφία της Υπαίθρου. Διαδικασίες, αποκρίσεις και εμπειρίες αγροτικής αναδιάρθρωσης*. Πρόλογος & Επιμέλεια Θ.Ανθοπούλου. Εκδόσεις Κριτική.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Μαρία Παρταλίδου.
«Ειδικά Θέματα Αγροτικής Κοινωνιολογίας. Φτώχεια και Κοινωνικός
Αποκλεισμός». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή
διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS396/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Αλεμπάκη
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2014-2015

